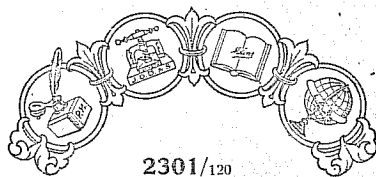

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2301/120

Kan möjligen anses för
70 sidor.

2.40

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

873

Uppteckningar av folkloristik
(av fil. stud. Gösta Lindsjö som-
maren 1925) i norra delen av Kalmar
län (företäckens socknarna Misterhult
och Kristdala [men även Tuna, Vena, Mölunda,
Hjorted, Värterum och Törnå]).

Tunälän { Misterhult
Tuna
Kristdala

Tunälän h. 8

Register 75
a. lag 131

(74 sid)

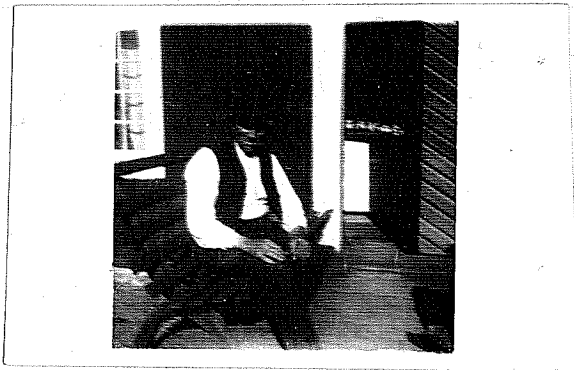
Många av de gamla
seder och bruk, som spelade
en så dominerande roll förr i den
svenska samomens liv, ha genom
járnvägarnas och andra trafik-
medels utveckling på senare tiden
hastigt försvunnit och ersatts av
andra, som kanske passa i städer
och industrisamhället men minst av
allt bland samomen. På de flesta
städer ute bland den svenska bonde-
befolkningen är det därför endast
de äldsta ätterna, som ännu komma ihåg,
hur det förr levedes på landsbygden.
Jag har länge önskat att komma
till en trakt, där ännu föreställningar
och seder från förra tiden levede kvar.
Redan sommaren 1924 förklarades jag
omkring i norra Katmar län och be-
slöt då att påföljande sommar ånyo
begiva mig hit och så söka få del
av den samomens kultur, som jag ännu

fann vara rätt väl berädd. Jag för-
verkligade då mitt beslut nästa (euer
nyss gånna) sommar och sökte mig upp
till de mest avridda liggande socknarna
i länsdelen. Inom ramen av järnväg-
linjen Örkarshamn - Mälilla och
Mälilla - Värtenvik ligger ett område
på bortåt 2,000 kvadratkilometer, som ej är
genomdraget av någon järnvägslinje.
Det finnes de här, som ha öfver 4 mil
till närmaste järnvägsstation. Detta om-
råde består af huvuddelen af socknarna
Gladhammars, Västerrums, Hjortede, Tings
Venas, Mörlundas areal. Vidare ligga
socknarna Kristdala och Misterne
med resp. 217 och 391 kvadratkilometers areal helt
utanför området. Inledningen till att
jag här gifvit en kortare redö-
görelse för en del geografiska fakta,
är endast den, att jag härigenom
vill göra förklarligt, hurledes många
företagningar och bruk, som på de
flesta andra ställen beläges redan för-

nummit, ännu leva kvar här. Ge-
nom att delta i folkets arbete och i
deras fester och genom att med för-
ståelse och sympati lära känna deras
förelämningsätt, har jag sökt
på bästa sätt vinna mitt mål - kun-
skap om denna traktens samhälle.

Lund den 18 sept. 1925
Göta Lindberg.

Den enda berättelse som jag bl. andra
hört av berättaren Eric Sand, född
i minnens riken.

Eric Sand

Upplysningar i Mitternatts sen.

Om historiska berättelser.

Enligt traditionen
skall en dansk stycka under början
av 1600-talet ha trängt upp emot
norra Kalmar län. När de kommo
upp i södra delen av Mitternatts sen,
slog de läger där. På natten sam-
lades alla män, som ej voro utskärade
till krigstjänst, samt även kvinnorna
och en del halvvuxna pojkar, ifrån
byarna L:a Laken, Iby, L:a Bart-
hult, Ström och Överum och öfver-
föll danskarna. Enligt vad traditionen
förmålar voro de uppbådade bygdebarna
till stor del endast beväpnade med
påsar. Fast de fingo en god trumf
på hand genom herrumplingen, fin-
go de likväl långt in på nästa dag
att utkämpa hårda strider mot
danskarna. Innevarnarna förvarade
sig ensamt med all tappret.
I dag visar man i Ström en stuga

Krig

Måste väl ha
 varit under
 Kalmarhaget!

Denna berättelse har jag hört
av arendator Eric Sand.

full med hål efter kulor, där en
gubbe med frångång förvarade sig
mot ännu. Jag fick tyvärr ej
själv tyvärr att se den.

Till sist blevo emmentid danskornas
beregade. De fem byarna fingo e-
mentid efter striden, emedan de i
den huvudsakligast använt sig av
pjäkar, hedersnamnet Påhöradet,
virket de ännu i dag med stolt
båda. Jag har själv mångfaldiga gån-
ger hört namnet, och det var därför,
jag frågade efter dess berättelse.

Än i dag tåles Mitter-
hults socken av ofantliga skogar,
som ej ha sitt motsvarande i ngn. an-
nan del av Småland. Skogarna
skövlades emmentid mycket i slutet
av 1800-talet. "De fina herrarna
från Gräshamn", som då kommo
ut och köpte upp skogen, äro också
livligt kvar i hädans äminnelse.

Ortramm-
vägen

Nu har väl skogen repat sig
 mycket sedan dess, men före den
 stora skogsröjningen fanns här
 säkert alldeles kolossala skogar,
 om vilka de gamle ännu veta att
 beröta, och av vilka man ännu i
 dag kan se stora reuter, som t. ex. mel-
 lan Miterhults gård och Miterhults
 hytta. I dessa ofantliga vildmarker
 trindes givetvis stigmän och rövare
 förträffligt. Under de upprörda ti-
 derna för Kalmarriket voro de
 särskilt mångånga mot all-
 mögen, och flera gånger blevo
 barnaror begångna. Vorr om Miter-
 hults gård visste man, att rövare
 hade en kula. Ingen vågade e-
 neuertid nämne söka taga reda
 på förhållandet. Här blev enuertid
 en 16-års flicka bortrövad. Bland
 rövarena fick hon bo i två år. Då
 fick hon löfte att gå till julotta
 på det visket, att hon ej för ni-

Rövare

?

gon människa talade om, var rö-
 vana hade sitt tillhåll. Detta lo-
 vade hon och fick bekräfta sitt löf-
 te med ed. När hon kom till kyr-
 kan, föll hon på knä framför Jesus'
bild och omtalade för honom sin
nöd med ^{hög röst} (hög ord). På så sätt kunde
 hon utan att byta Eden geva män-
 niskorna underättelse om, var rö-
 vana funnos. Börderna berättade
 sig då och gingo till den av henne
 angivna platsen, där de även lycka-
 des nedgöra rövaren.

Ar arrendator Land.

Ar arrendator Land

Ar arrendator Land

Ar arrendator Land.

Ar arrendator Land

Ordspråk, gåtor o. dyg. i Mitenhuset

Väl kan den få nåd, som
gärd bränner men aldrig den,
som ho skämmer. (skämma = råta
troulen eller ryk den på).

Den, som befätar sig med
troll som, anses alltid ha förskrivit
sig åt vissa onda makter och i och med
det förlorat sin salighet.

När tjuvar träte; får bonden
igen sin ho.

Grieffläsk och värföräldrar e
bäst, när de e kalla.

Det kommer igen, sa bonden,
som gav soa fläk.

Bagge och bi ska' dö på
malmässodag. Malmässodagen

Ordspråk

Talerätt

Ordstäv

Slakt

Arrendator Land

Arrendator Land

Arrendator Land

kallas också just för, att man på den slantar sina för vislaktare-dagen. (8 september).

Jorden e alltid pisen för lat-svin. Det menas med detta, att den late och se e alltid ser benvärlig-heter ölen där, varest sådana ej äro tiepimandes.

En later dräng
bär sig spräng,
för han ej giss gå två gånger.

Det menas med detta, att en dräng bara för att slippa fara ^{7 gån} tvingas t. ex. lassa på en lars så mycket, att det välter.

Barnningar och hundvalpar
he' man ej slä, för de minns
det.

Detta ordspråk säger precis motsatzen till det västgötiska

8 sept igamla
almnackan
hette Mor-
mesa

Ordspråk

Arrendator Sand.

Arrendator Sand.

Arrendator Sand.

Arrendator Sand.

Arrendator Sand.

Arrendator Sand.

21. 10
Talsrätt
10
: Bemärkingar och hundvalpar ska ha
sörjke, var man tröppar på dem.

" Östanvind och höringstötta
börja med storm och sluta med väta.

" Vinterregn och höregrät räcker
ej länge.

" Höstinattar o. barnmövare
inte att lita på.

" Om man välkommen som gäst
syns på värdfolkets ögon
alla bäst.

" För ålder kan man leva
länge. Det menas, att, om intet
särskilt inträffar utan man får
framleva sitt liv, som sig bör, blir
man också gammal.

" Det kommer inte an på storleken,
att hären springer om öken.

Nu arrendator Land

Nu arrendator Land

Nu arrendator Land.

2.
Nu en fiskargumma, född
i Mitterhults socken, men vars
namn jag glömt.

Nu arrendator Land.

Nu oräddande fiskargumma

En e varken av söcker eller salt,
så smälter ngt, smälter ej allt.

Säges till den dräng, som
ej vill arbeta ute i regn och risk.

Kommer dag, kommer råd,
kommer mö, gör han ä.

Vör fingret e ringet,
e rigan tingen.

Det, som tomt är, det ropas ej
på rum.

På en mått mage riter ett
glatt huvud

Det e till o plaska åt sig,
sa röjken, som fick stryk.

Det menas, att han sedan an-
såg sig utan samvete huru
lägga sig till med honom ej till-
höriga men dock åtnärda saker.

En ärendator fand,

En ärendator fand,

En ärendator fand

Lyss, (au²lyssa), kort och långa
naglar följäs åt.

Detta ordspråk är utom-
ordentligt gammalt. berättan

Öst i väst och bröd i rockfikan.

Ta lika steg till kyrkan som
Jöns Börjesson i Basthult.

En bonde, ^{med vant namn} som på
två olika vägar kunde komma
till kyrkan, försäkrade, att han
tog precis lika många steg till kyr-
kan på båda vägarna. En, som ej
trädde, fick lov att kontrollera ho-
nom. Följden blev, att Börjesson på
den rikt stegade vägen, fick gå $1\frac{1}{2}$
km. före kyrkan, innan han
hade stegat lika många steg som
på den första. Därför ordspråket.

Arrendator Land

Arrendator Land

En smälänning har hela fam-
len full med kläder men står na-
ken. En stockholmare har en dräkt,
men den har han på sig.

En mycket talande ord-
språk, som syftar på, hur smäl-
länningen, trots sin stock-
holmaren, trots sin fattigdom spar-
rar och samlar men aldrig nåns röra
det goda, han får ihop, medan stock-
holmaren mera lever för dagen.

Vår de rår pengar i stock-
holm, rycker tveta hit.

Tveta betyder egentligen spån
efter yxa vid tränedhugning.
Täverfärd bemärkelse skulle det
auträd betyga: det, som blir över,
när de andra fått, vad de vill ha d. v. s.
ordspåket utgör en klagan över
den stora fattigdomen i staden.
(Det exempelvis som den torke var
skogarna i de rikaste i smäländ).

Av arrendator Lund.

Av arrendator Lund

Gäta:

Det bodde en herre på Lund.

Han hade en hund.

Han hette som du

Han hette som jag

Han hette som få

Han hette som alla djur i skogen

Vad hette hunden.

(Han hette Vad).

Lund är en stor gård nära
Glacchammars kyrka.

Några visor

Följande visa är skriven omkring år 1800. En dröng klagar i den sin nöd över husbondefolkets oginhet.

Visa

För om jag skulle tjäna
på got mera än i år
så tjänar jag då allri
uppå en sån ~~får~~ här går [gård]
För äte deras bitar o. hära deras gny

Av arrendator Sand.

O, jämt så de arga
det får man dagligt si.
Det första, som de säger,
så säger de till tjänaren,
Skall upp och något gör.
Sen räcker det till kvällen,
till dess vi läggs i sängen
och sömnen börjar draga
och ögonen läggs igen.

De va' en köring på Hälö^u
hon va' båd kort och tjock,
hon ville hellre muse
än ha en trasa på sin kropp.
Hon sa' till son sin, Johan:
"Hur har du ställt din sak.
Jag har ej mus i do^uan.
ej heller du to^uak.

Hälö är en ö utanför
Ekenäs by.

Hö^untallasⁿ
2

"

Av arrendator Land

Av arrendator Land.

Av arrendator Land.

Äck, om den gubben vore dödd
och lagdes upp på bår, hähä
med en pistol i näven, öja i näven
en fjärdel brunt i näven
och så en fick tåne på.

När rågen blir mogen,
far göken åt skogen,
han har väl några kom
i sin kräse än kvar.

För väneligt ord, de minmodrar,
blir människan glad i högen,
och litet regn i torra vår,
gör alltid gott i rågen.

Mr arrendator Land.

Mr arrendator Land m. fl.

M. 873: 1-3/4
kallbrand

17-35 17
Visa

Ack, kärlek likt kallbrand,
som uti benen rinner,
och som ej botas kan,
när över led den himmer;
ack, såu är den man,
som ett sånt lött fångt brut
från första början vet
dess qvinta släcka ut.

Den här visa är skriven för 80 år
sedan.

För i tiden var fiend-
skapen mellan de olika socknarna
rätt vanlig, och "sockengål" hörde till
ordningen för dagen. Man gav var-
andra då särskilda öknamn:

Mitterhultsborna kallas (än
i dag [liksom de öfriga socknarnas
öknamn] betädda deras emann) "rem-
bukar" eller "silefjårdingar", en
stor del av mitterhultsborna äro
fiskare, och nästan halva socknen

Öknamn

är skär gärd, vilket följande dessa
namn.

Stödermetsborna, som även ^{äro} ^{sillanackor}
stor del äro fiskare, kallas ^{sillanackor} ^{riemackor}.

Kristdalsborna, som äro rikliga
landkrabbar i jämförelse med t. ex.
misterhultsborna, ha fått nam-
net ^{rovskräckor} rovskräckor [eller rovor],

Veneborna kallas ^{hårkrankor} ^{hårkrankor}
(små mygg), emedan de äro lita
spetiga och vasa av sig. Då bönder-
na från norra Kalmar län foro
upp till Stockholm för att delta
i ¹⁹¹⁴ bon detaget, kom en mister-
hultbo in i venebornas kygé. "De
var väl, att de i vinter, amars hade
ni väl stuckit mig, hårkrankor",
sa han.

Tunaborna kallas torbaggar
(torbjular). De äro dryga och för-
känna bönder, hos vilka gårdarna
från minnes tid gått i arv från
för till son.

Frödingaboma kallas tötare (tötare),
 enedän där vassa i .sht. i norra
 eller nordvästra delen av socknen
 finnes många tötare,

Rumskulla män kallas Rumskulla-
 boma för. Tydligt en njörgivet namn.

Törnsfallaboma kallas
 Törnsfallaboma.

Långemålaboma kallas fören.

Alla dessa öknamn figurera i
 en visa, som jag hörd men aldrig
 fick upptecknad.

Uppteckna denna visa!

G. B.

19 39
 19

Öknamn

Arrendator Land.

Arrendator Land

Föreställningar om övernaturliga makter.

Sankt alle far över Spåröbergen blå
med tolv förgyllade fälar . Folkvisor -
och efter kommer trollen med berg och med sten spillra ?
det kanta de efter Sankt alle bes.

Med Sankt alle menas elar den
helige . Spåröbergen ligga nära Värsterik.
Visan utgör endast en trop i en samling
sådana.

Vår Misterhults gamla kyrka
för flera hundra år sedan skulle byggas
(den nya byggdes 1779). Finns be-
rättelse om, hur det gick till, när stora
kyrklockan skulle stötas. Denna
berättelses samfärdighet har jag av
många personer hört berättas.

Jag av byarna på östra
sidan av sjön Götaren (jag tror,
det var Kopparnäs) bodde en smed-
mästare, som fick i uppdrag att

Kyrkklocke
(gesellen
guter & blir
slagen av
martaren)

stöpa klockan, vilket han också
 tog itu med. Mästaren blev emellertid,
 innan klockan ännu var färdig,
 tvungen att resa bort. Under hans
 bortvaro kom till gesällen en
skogstjupa och sa' till honom, att
 han skulle göra klockan färdig. Ge-
 sällen försökte förgäves göra klart
 för ~~honom~~^{skogstjupa}, att det var mästarens, ej
 hans ^{hans} arbete. Men skogstjupa befaude
 honom då skarpt att göra, som hon sagt.
 Gesällen torde då ej annat utan gåt
 klockan färdig. När mästaren kom
 hem, blev han emellertid alldeles ur-
 sinnig och skrek: "Har du tagit brö-
 det från mig, ska' jag tagas livet från
 dig." Gesällen försökte springa undan
 honom, men mästaren hann
få honom och slog ihjäl honom
 samt grävde ned honom. Man visar
 ännu platsen, där han skall ligga.

Av grändator Sand.

Av grändator Sand.

Emellertid satte man
upp klockan. En gång kom emellertid
en tippa fram, drog en guldring ur
fingret och sade: "Färsant jag, älska mö,
skall denna klocka höras till Finland."
Att den gjorde det, det är väl täm-
ligen utelutet, men den hördes i alla
fall så långt, att den väglede fienden.
Man börade då sju hål i den för
att minska ljudet.

En natt kastade e-
mellertid skogstipporna klockan ned
i en göl långt därifrån. Man vände
sig nu till en man, som ägde en
par vita twillingstutar, som han
släppte. De visade oss i platsen,
där klockan kastats ned, och man
spände stutarna för, så att de kun-
de draga upp klockan. När man fått
den till botten av gölen, sa 'mannen,
som ägde stutarna. "Det var väl, att
vi hade mina stutar, annars hade vi

Av arendator Land.

Av flera

aldrig fått nytt klockan. I samma ögonblick, han hade sagt detta, släppte klockan sitt tag och föll ned. Sedan lyckades man aldrig få nytt den.

År 1779 byggdes den nya kyrkan. Men denna klocka hördels mycket långt. Då ryssarna under året 1809 hotade Sveriges kuster, vidtog man därför i vintermet den försämringsåtgärden att i klockan slä in sju krampor, som ännu inte varit, vilket jag själv konstaterat. De dömpa givetvis ljudet, men klockan hörs i alla fall ett par mil.

Varje prästen (någon tillräckligt) brukar trogubborna och trogummona gå upp i tornet och pila av från kyrklockan. Pulvret användas sedan till sina drycker. Jag har själv i kyrkklockan funnit en mängd

filsån
från

Skärer efter dylika filningar, av
vilka åtminstone en måste vara
från i år. Jag har för öfrigt ännu
många vittnen på, att detta är en sed,
som ännu håller i sig.

kyrkblock

Något, som ännu vanligare
förekommer, är, att ej blott trou-
gubbar och trougumorna i socknen
utan även andra personer, företrädes-
vis från skärgården, bedja ringaren
i kyrkan, att han före första ringningen
skall samlas ihop dammet kring kyrka-
heorkorna ^{och på golvet runt om} och lämna dem det. Jag
bodde själv hos arrendator Sand, vars
ene son var ringare vid första ring-
ningen. Han visade brev daterade så
sent som i år, där ~~det~~ han on-
bads att skicka ut några påsar damm
från kyrkklostergolvet taget före första
ringningen. "Det är ju, som du vet, så
bra", skickade ett brev med. Lärskilt
Stumpborna tyckas vara mycket iusiga att
få detta medel.

1
damm
från

Misterhults hyrhögård ligger alldeles intill det torp, som jag bodde i. Vren datorn syns bl. a. också med att måla om gravplåtar, som de fästade på träkonen. Han plåtar då båda hem den och läsa in den i ett skåp i ett rum bredvid det, där jag själv låg. De döda finna emellertid ingen ro i graven, så länge plåtarna de borttagna, och därför komma de efter midnattstimmerna upp och söka öppna skåpet. Detta är för den ändan försen med ett bartant läs.

Emellertid finnes ever rättare skan det finnes en underjordisk gång mellan hyrhögården och ~~stugan~~ golvet i stugan. Det är denna väg, spökerna ever gantarna komma.

I stugan höres ibland ljv det av en bjälra. Man vet emellertid ej, vad detta har att betyda.

De döda

av flera.

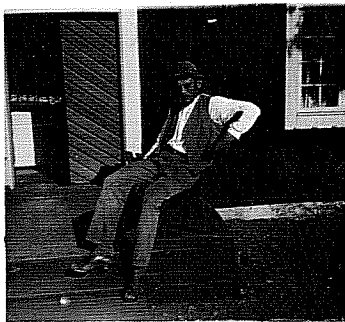
Vid omgrävningen av kyrkogården,
som sker ungefär var 45:te år, lägga
trollgubbar och trolgunnorna på
på och lägga beslag på benbitar och
dyl., som de sedan använda vid ut-
öandet av sin trolldom.

En föregående ägare
till Mitternults gård kallades "Käten",
emedan han brukade mygga om-
kring och se efter, hurvida alla gjorde,
vad de skulle. Hans grav är in-
hägnad med ett mycket högt järn-
staket, dit ingen kät, åtminstone
efter folkets förtroende, kan
komma in. Likväl är sanden
runt om gravplatsen, hur om-
sorgfullt det än på aftonen blivit
räfsat där, full av kätspår.
Det anses vara den arliche, som
gör onäring.

53.
2626
Dödingaben

gengångare

Alle Sand,
son till M.
Sand.

Av anledningar Sand, hans söner m.fl.

Onödigt att angiva, vad man
själv tror. Inteckna endast
vad som berättas!

G.O.

Tron på de gamla asagudarnas (?)!
fortfarande existens är något vack-
lande. Ingen betvivlar emellertid,
att dessa gamla gudar en gång
funnits. Därför är o vi utnärorden
utför stora. Men en del ännu
levande föreställningar vittna om,
att tron på asarna ännu i denna
dag är rätt så utbredd. En före-
ställning, som är allmän, är tron
på Odens jakt. Den skall vid vissa
tider på våren och hösten och över
särskilda platser särskilt ofta höras.
Den skall höras mycket tydligt som
ett gny och ett virande i luften.
Själv tror jag, vilket orsak nästan
allt tyder på, att det är pyttfågla-
na, som äro orsaken till
dessa ljud. Jag var dum nog att
för en ung bonde göra en antyd-
ning härpå, vilken emellertid mötes
med det mest oförstådda förakt.

Odens
jakt

Av arrendator Sand.

Av arrendator Sand, han säger
m. fl.

Av arrendator Sand.

Om Tor berättas flera be-
rättelser av enestida gamla gam-
malt datum. T. el. var en gång
Tor ute och for med sina bockar.
På ett ställe for han ned med dem.
En flicka gick just då förbi och
bad att få öka. Tor blev enestida
ned över hennes förmåtenhet och drog
ihjäl henne.

Tro på skogsrå och
skogstipper är allmänt utbredd. Men
handa troll och jättar tror man också på.
Många anse, att Tors strider med
jättarna och trollen ännu fortgå
och att de stengor, stendolkar o. s. v.,
man finner i jorden, äro stelnade
åskviggas, som Tor kastat efter
dem.

Flera finnas, som ha sett
sjöjungfrun. En ännu levande fiskare
på Vindö, Hjalmar Carlsson, har sett
henne i en båt, som drog fram

Tor

skogsrå
m. fl.

åskvigg

Sjöjungfrun

Ar are dator sand.

Ar are dator sand

Minan regel.

in

genom vattnet av orsake händer.

Troa quiben Jon i Väs hade
kärleksförbindelse med sjöjungfrun.
Han tröttnade visserligen på henne,
men han kunde aldrig lossa
sig från hennes band.

En fiskare på Vind
fick alltid sin börsta skänd av
sjöjungfrun och hennes underord-
nade sjötänor. T. o. m. när han fick
nytt fåglarna, han skjutit, i båten
och korsade den mot båtens, flög
de från honom.

Gastarna eller de av-
lidnas andar spela en synnerligen
stor roll i allmogens liv. Man får
ohörsdiga en mängd försiktig-
hetsåtgärder, inmerhet, om man
är ute och vandrar på natten,
när gastarna äro ute.

Det är då synner-
ligen viktigt, att man håller sig
på vänstra sidan av vägen, för

Hon hade
långt, guld-
gryt hår
29

Sjöjungfrun

Jaktskrock

Gastar

av arendator Land.

att man skall undvika att stå
ihop med gästerna. Det gäller f.ö.
att mycket väl rätta sig efter denna
regel och hålla sig till sin kant,
emedan gästerna ibland själva ej
äro så noga utan gå mitt på vä-
gen.

En bonde, som ännu lever
och är omkring 50 år samt hör hemma
i en av byarna söder om kyrkan, jag
tror i Stora eller Lilla Barthult, be-
rättade för ej länge sedan en händelse,
som han råkade ut för en natt, när
han (en natt) var på hemväg från ett
gille i sällskap med en dränpojke.
Som de gick, ^{han} ~~gick~~ ^{skanten} ~~gick~~ pojken, som
gick in mot väg ~~han~~, så han
fick gå ned ett stycke i diket. "Varför
hör vi ner mig i diket?" sa pojken.
"Ser du ej, att det går en gart ned-
vid oss!" svarade bonden. "Vem är det?"
sa pojken. "Det är vist Danfaren!"

gästar
?

Till förhisto-
rien hör, att
bonden före-
gående år
haft en
arendator,
kallad Dan,
vilken sam-
ma är an-
lidit.

av arendator Sand.

av flera.

svara de bonden, men i det samma ögonblicket fick han ett slag bakifrån, så han flög framtur på vägen. Genom sitt oförviktiga yttrande hade han givit gästen tillfälle att hämnas en sver flera oförvikt, som han förtärlade under livstiden.

En bonde gick en kväll före kyrkan. Där fick han sällskap med en gäst. Han märkte emellertid ej detta, förvån han kommit rätt långt bort från kyrkan. Han beslöt då genast vända tillbaka till kyrkan. På vägen fick han ett mindre behov och såg då, att gästen gick vidare. Lättare till sinnes kunde han nu fortsätta hem.

av gästen

6: a 6 km söder om Mister-
hult kyrka, på vägen ned mot
Figebohus köping och mellan
byarna Håra och Lilla Bert-

Mord

32.32

hult mördades för 51 år sedan en skräddare.
 Det var någon slags ungdomsfest.
 Några ynglingar, som följde i gräl
 med skräddaren, följde efter ho-
 non, när han gick hem och slog
ihjäl honom. Hans nödropp hördes
 ända bort till festplatsen. Alla
 skyndade genast i riktning mot
 varifrån de hört nödroppen, men de
 kommo för sent. Skräddaren låg
 död på ryggen, och ögoningsmännen
 hade räddat sig genom flykten.
 På dagen ett år efter kom kyo-
 herden fördandes förbi mordplatsen
 med skjuts. "Ja, nu är det idag
 jämt ett år, sedan den stackars
 skräddaren fick sätta livet till",
 sade han till skjutsbonden. "Sam-
 ma ögonblick skrek en korp tre
 gånger. Efter nio år för åter kyo-
 herden förbi med samme skjuts-
 bonde. "Linn du", sade han till ho-
 non, "allt när vi sist foro förbi här,

och jag talade om skräddaren,
att en korp skrek tre gånger? Nu
är det på dagen tio år sedan han
blev mördad. I det samma kyrko-
herden talat till slut, skrek en
korp tre gång. Tsomras kom jag
en dag en råtare sagt sent en
kväll, när det var alldeles mörkt,
förbi detta ställe söderifrån på cykel
tillsammans med en bonde och ett
fruntimmer. Bonden stannade här
och talade om, att skräddaren blivit
mördad här för 51 år sedan. Tsam-
ma ögonblick skrek en korp. Till
min stora förvåning svimmade
fruntimmeret. Bonden berättade nu
hela den av mig ovan relaterade histo-
rien. Följande dag var händelsen
känd i hela socknen.

Mord

Av arendator Sand m. fl.

Av arendator Sand

Av arendator Sand.

Frå km. närmare kyrkan på samma väg mit emot Brodalens gård ha flera trovärdiga personer sett fyra herrar med hög hatt med en likkista mellan sig.

Det är emellertid endast några få personer som blivit närt detta.

Ö: a två km söder om kyrkan nära Späckemåla körde för ett tiotal år sedan en bonde, som körde ett lass med korn, ihjäl sig. Som gäst irrar han nu omkring på det stället. Blyskan hände i en backe, som nu kallas Kornbondebacken.

På vägen mellan kyrkan och det bortället i Gölghult och Wälleshörva gård ^{va det} en toyare, som med ett vedlars för många år sedan körde ihjäl ^{sej} blyskan dögde num intill en more. Som toyare

3434

Spöksyn

dyast

Ö blyks-
händelse

En amandator Pond.

En amandator Pond.

En sedan anses gå omkring som
gäst, kallas mören Gastmören.

För ej så nymerligen
länge sedan var det en bonde, som
på vägen mellan Misterhults
gård och Ölfvedal vältte med sitt
lass. Han slog ihjäl sig. Olyckan
inträffade i en backe. Han spökas
nu där, och många våga natta -
tid ej färdas förvidär, emellan gas-
ten skall tinnas det mera farliga
slaget. Platzen för spökenäma
kallas numera Gästabacken.

Intingen var det denne gäst
eller någon annan, som en morgon
på Gästabacken glömd sig kvar,
till solen gick upp. Han för-
forade då förmågan att röra
sig från stället. Förbi på vägen
kom då en fin herra i en vagn.
När han fick se gästen, be-

27.
gäst 35
35

gäst.

Olycks-
händelse

gäst.

fr. arendator Land.

fallde han sin kusk att gå fram till gästen. Kusken gjorde så, men gästen slog då till honom, så att han dog. Torh med det kunde han befrias från offmågans att röra sig, och han försvann också. Det är bl. a. denna historia, som hjälpt till att göra denna plats, Gästboden, så väldigt fruktad.

För c:a 50 år sedan spökade det i bastun på Misterhults gård. Det lät, som om en späckhår bölade. Några av gårdens arbetare togo då mod till sig och undersökte bastun. De kunde emellertid ej finna något misstänkt. Till slut var det någon, som kom att tänka på ett gammalt skåp, som stod igelbommat i ett hörn. Man bröt upp skåpet och fann i det

spöke

in ärendet är sand.

likt efter ett fullgånget foster.
Man lät begrava det, och sedan
upphörde ljuden i basten.

På den plats, där
någon person blivit mördad,
pläga ofta de personer, som gå
förbi, lägga en pinn var. På så
sätt kan det bliva en stor hög.
En person hade blivit mördad i
sydligaste delen av socknen. Pinn-
högen växte och blev så stor som
en ordinar vedtack. I flöktningarna
till den mördade både då, att man,
emellan högen växte alla föregå-
endes uppmärksamhet, och mordet så-
lunda blev mera känt, skulle följa
bort pinnhögen, vilket man också
gjorde.

Mord

Offer-
kast.

Något, som ingår i
folktron, är tron på troll-
hunder, trollhästar o. dyl.

Trollhunder

träken

No Torparen Fritz Petersen,
 arrendator Land m. fl.

No arrendator Land.

C:a 3 km 300 m söder om Mister-
 hulls kyrka på vägen mot Tige-
 holm hava en mängd personer,
 av vilka jag träffat flera, sett
 tre stora, kolvarta hundar i
 rad efter varandra med nosen
 i ned riktning ned mot jorden.
 Ingen av dessa personer kända till,
 att sådana hundar ägas av några
 i socknen.

En gubbe kom en dag
 till en fiskare, ^{i söder seer av möjligen} och bad, att han
 mot hederlig betalning skulle
 få bli' rodd över till ön Jungfrun.
 Fiskaren hade egentligen ej lust
 att ro den över en mil långa vägen
 till ön, men det var något hos
 gubben, som gjorde honom rädd.
 De rodde utesä i väg. Då de e-
 mellertid ej voro så långt från
 ön, ropade det ur berget: "Ro
inte hit, ro inte hit." Fiskaren blev

Rodd

Spök-
 rodd

B
339

åtskilligt förskräckt, men blev något lugnare, när gubben sa, att han bara skulle so på. Fiskaren rodde åter i land. När de kommo dit, gav gubben honom en käpp som belöning. Fiskaren tänkte först byta ut mot gubben, för att han ej fick mera än en käpp i belöning, fast han färdig var hela den långa vägen från fortlandet. Han var emellertid fortfarande rädd för gubben och var i grund och botten rädd belösten, att han så lindrigt sluppit undan det hela. När han kom hem, la de han köppen på några takhängarekrokar. Om någon tid beslöt han sig för att närmare undersöka den. Han fann då i den ändan en skov. Han skruvade upp den och fann då, att köppen var full av guldpengar.

Av flera bl. and. arrendatorer

Sand,

Av arrendatorer Sand,

Tron på älvor är aumän. De betraktas såsom mycket onda väsen och ha i sin makt att sätta på (slita) människorna ej mindre än 37 olika slags sjukdomar. Här ha vi enuerat en trougusve, enqman i kanalen, som kan bota dessa sjukdomar.

En annan trougusve är Johan i Riket, som kan bota djursjukdomar. Man behöver endast gå hem till honom ringa och säga djurets eller djurens förg, så kan han säga bot. På en av de största gårdarna inom församlingen drabbades för några år sedan djuren av en elakartad sjukdom. Ägaren tillkallade veterinär, men djuren blevo ej bättre för det. Då rädde honom hans närmaste man på gården att rådfråga Johan i Riket. Ägaren skrattade åt honom, men mannen fick till slut lov att i hans ställe rådfråga Johan i Riket. Han gick hem till honom och gav honom de vanliga upplysningarna. När han kom hem igen, mötte honom gårdens ägare

~~80~~
40

Slaka

gubbar.

Threaten

Sjukdomar
botas

Av arrendator Pord

Av arrendator Pord,

och ontalade suddes blek, att djuren
voro fullständigt friska. Han skräma-
de aldrig mera åt Johan i riset och
hans metoder.

En av de mest fruktade
Trollgubbarna, som emellanåt nu för
flera år sedan är död, var Pär Lommon,
som bodde ett stycke bortom Krokstorp
by på Simarägen.

I min säng upptäckte
jag en morgon i föttridet ett stort
borrat hål. Jag frågade min väd,
av vilken anledning där var borrat.

Jo, han hade för några år sedan på
auktion efter en Trollgubbe i skär-
gården inköpt hans säng. Denne Troll-
gubbe hade, då han låg på sitt grynt
sett omkring sig alla de människor, som
han under sitt liv gjort ont. "Ser ni inte
honon, ser ni inte honon", ropade han
till dem, som vakade över honon.
Till sist befädd han emellanåt sina

83.
Klask!
gubbar
41

Trolleri

Av ärendator Sand.

anhöriga att bora ett hål i
fotbollen. Han låg nu och njöt av,
hur alla hans plågoandar tvingades
krypa genom hålet och förmäna.

Vid Ölfvedal, som
ligger c:a 7 km från Mitternatts
kyrka ut på Timråvägen, bodde
för några år sedan en gubbe, som
hette Lätt. Han spelade fiol så väl,
att man ansåg, att han måste ha lärt
sig spela av Näcken. Det trodde Lätt
själv. Han gumma, som hette Johanna,
lärde sig att spela fiol på gamla dar.
Men gubben fick för sig, att hon stulit
hans konst. En bitter fiendskap
dem emellan uppstod. Gubben var
trokunnig, ^{och} försökte sätta troddom
på Johanna, men hon sahnade ej heller
insikt i denna konst. Det dröjde
emellertid ej länge, förrän gumman
dog. Detta ansåg man vara bevis på
gubbens store troddomfärdiga.

Tralleri

Näcken
lär ut
spelning

Ar arrendator Mats Sand,
Dödsenhet m. fl.

Ar torparen Fritz Petersson,
arrendator Sand, hans son m. fl.

Ar arrendator Sand och
torparen Fritz Petersson

87
43
Klaka
43

En Trollgunna bor i Grön-
dal nära Öskars hamn och är mycket
anlitad.

Man skall aldrig utan att
förut längeigen preparerat börsen
skjuta en katt, ty då vill börsen
skämd.

jaktskrock
skjuta katt

När man klipper håret, skall
man alltid bränna upp det och ej
kasta ut det, ty då bygga fåglarna
bo av det, och man får huvudvärk.

Flår,
bränna

(par pro
toto)

En arendator Pond.

Berättelser om Västerviks- trollegumman.

Västervikstrou-
gumman, som alltid för några år
sedan, var den främsta på långa
håll i fråga om trolldom. Om henne
finnas också en mängd berättelser,
av vilka jag upptecknat några.

En bondgumma ägde
en gård någonstans i nordöstra hör-
net av Misterhults socken. Hennes
djur drabbades av en vår sjukdom.
Bondgumman begav sig då in till
Västervikstrougumman, samt bad
henne om råd. Hon fick dådet
rådet, att hon skulle ta gryn
och navel och bränna det ihop i
ladugården. Bondgumman tacka-
de för rådet men menade på, att
det skulle bli litet svårt att
följa det, emedan hon ej hade
något gryn hemma. "Jo", sa trou-
gumman, "det finns vint. Gå upp på

89
44
Klaka

Kreaten

11

Tredje vind (= vinden), där ligger på höger hand". Bondgumman blev naturligtvis förvånad men frågade så, om det var någon särskild person, som hade satt sjukdomen på hennes djur. "Jo, det var det", svarade trollgumman. Den besökande undrade då, om det kunde gå att få reda på, vem den skyldige var. "I morgon", sade trollgumman, kommer till er gård en person, som ber att få läna något. På det befängda i hans begäran, ska' ni förstå, att han är den skyldige". Bondgumman tackade för alla upplysningarna. När hon kom hem, gick hon genast upp på tredje vind och fann mycket riktigt vin-hår på det angivna stället. Hon tog nu hären och svavel och tän-
de på dem i badstugan. Hon märkte genast en tydlig förbättring hos sjuren.

Närsta dag, när gårdens

Av arrendator Bond

Av arrendator Bond

Klaka.

Ägarinna var synsatt i köket,
kom en av byns rikaste bönder in
och bad att få låna en bal halm.
"Vad ska' du med en bal halm, som
har dina sadlar fulla med halm?", frågade
då bondgumman. Så blev då bonden
tvungen att ersätta sin skuld och
ersätta bondgumman.

En bonde även han
från nordöstra delen av socknen,
som skötte lantbruk endast för några
år sedan, fick också en vär sjuk-
dom bland sina djur. Han såg
sig ingen annan råd än att vända
sig till trollgumman i Västervik.
Han gav honom då det rådet,
att han skulle gräva i nordöstra
höret av ~~hagen~~^{ladan} gården. Han gjorde,
som hon sagt, och fann ett bytte;
han visste nu ej, vad han skulle
göra med det, och, som han tyckte,
att det var utför lång väg till

Kreter

95
447

Tröskgunnan, ansäg sig kunna handla
 på eget bevåg. Han hade hört, att andra
 bränt upp sådana byten, vilket han
 också gjorde. Han lät bränna upp det
 i köksspiisen. Hans djur blevo em-
 mellertid endast allt sämre. Till
 slut såg han ingen annan utväg än
 att ångra begiva sig till Tröskgunnan.
 Han beklagade inför henne, att hans
 djur endast blevo allt sämre. Hon
 bad honom då att i detalj redogöra
 för, huru han gått till väga. Han
 gjorde så. "Ja", sa hon, "felet ligger i,
 att byttet blivit bränt i sin run, och
det förutsedats." "Finns det då ingen
 hjälp", sade bonden. "Ingen annan än
 att riva ned hela den gamla ladu-
 gården och bygga en ny", svarade hon.
 Hon gav emellertid även an-
 vining på, huru han skulle finna
 den skyddige. Denne visade sig
 vara en på gäddan anställd.

Av anledningar. Land

Av anledningar. Land

I Wälleshofra vid sjön
Götmoren i Misterhults socken bort-
stals en gång 10 kronor. Man vän-
de sig till Västervikstrougunman.
Hon sa, att man ej skulle tänka
på saken mera, så skulle nog den
förlojade sedeln komma till rätta.
Med detta besked fick man låta
sig nöja. Nästa dag, när gårdens
folk sat och åt, kom ~~en~~ Traktens
rikaste bonde in och gick utan att
se sig åt sidorna och utan att säga
ett ord fram till byrått och lade i
den en diskonorsedel. Sedan gick
han stum tillbaka samma väg.

Som bevis på Västervikstrougunmans enbart ände förmåga
att på långa håll inverka på män-
niskornas tänkande och handlande,
fick jag även höra följande histo-
ria. En bonde eller torpare från
Västernums socken stal en gång i

Västervik en överrock. Den, som blivit bestulen, vände sig då till Västerviksträngummen och bad, att hon skulle hjälpa honom att skaffa rocken tillhåta. Hon sa' då till den bestulne, att han lugnt skulle gå hem till sitt, så skulle nog överrocken komma till rätta. Och hennes makt var stor. Mannen, som stulit överrocken, gick med den på och plöjde hemma hos sig. Plötsligt kände han det ryka och slita inom sig. Han drogs med våldsam kraft över stenar och tvor samt slog huvudet mot träer och gräsar. Slutligen kom han ned till sjön, där han av samma orynliga makt tvangs att slita sig i en båt och ro, att vad han förmådde, den tre mil långa vägen till Västervik, dit han kom mera död än levande. Han tvangs nu gå rakare vägen hem till ägaren och lämna överrocken.

En arendator i

En vägar till arendator
Land, vid namn Lohberg. (Hm-
mera bosatt i Törnåns socken, född
i Vena socken)

Om Jättekvinnan från
Västervik ^{rimen} berättas, att hon en
gång fylles av vrede mot Västerviks
stad. Hon ville giva uttryck åt sin
vrede genom att fylla igen inloppet
till staden. För den skull fylde hon
sit förkläde med stora stenar.
Hon hade emellertid lastat på så
mycket sten, att förklädet sprack.
De stenarna, som föll genom för-
klädet bildades den rullstensås,
som nu ligger utanför staden.

Jätte-
kvinn

Törnåns kyrka

är så gammal, att man ej vet, när
den byggdes. Enligt sägnen skall
den ha byggts av Jättar, sedan en
längelig plats utvalts med hjälp
av två vita trillingstutar, som
släppte lösa. Jättarna släpade
från var sitt håll stora stenar,
en och en i sönder, med vilka de
byggde kyrkan. Emellan de släp-

Kyrka.

Jätte

Av arrendator Sand.

gade stensarna vida ifrån och endast en ochen, tog byggandet mycket lång tid. Det är att märka, att ej en enda sten i kyrkväggarna är tuktad.

Träuppteckningar från Tuna socken.

På Tuna herrgård spökade det mycket i början av 1800-talet. Några av gårdens folk beslöt sig en kväll för att söka se spöken. De lovade varandra att ej yttra ett ord och satte sig på en bänk vid ena kortsidan av herrgården och väntade. De sutto där både länge och väl, men inget spöke visade sig. Till slut tröttnade de och gingo var och en till sitt. En, som var betjänt, hade att gå över stora gårdsplanen. När han kom på den, fick han se, huru

Spöke

Döds-
värsel

av arrendator Sand

håda huvudportarna stodo öppna,
och ett begravningsfärje, som kom ut.
Några busar emellan sig en lek-
kirta. Betjanten blev så rädd, att
han ej vågade gå fram där utan
gick runt huset in till sig. Några
dagar pågick han en "hok" gubbe,
om han visste, vad ryken skulle
betyda. Denne sa'då, att ett döds-
fall skulle äga rum i huset före
ärets utgång. Nu var det så, att
gamla hennes näd låg sjuk. Man
väntade nu, att hon skulle dö
före ärets utgång. Hon levde e-
mellertid några dagar över året,
vilket man ansåg bero på den
medicin, hon intagit.

Tuna kyrka är
vittrappad. När reppningen fanns
av, brukar folket samla ihop
den till medicin mot nät-
brestersjukdomar.

Kyrka,

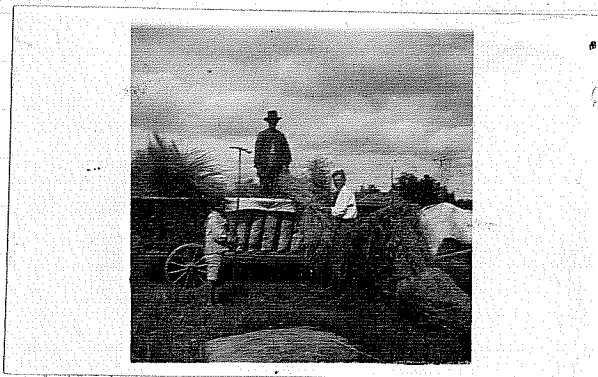
Sjukdoms
bot

theater

106.

107.

Av lantbrukare Albin Nilsson,
född i Kristdala.

Albin Nilsson (den i ryggen
stående.)

Uppställningar i Kristdala socken

Krig

Våra Lundtoys gård,
som ligger omkring 3,5 km väster
om St. Bräbo by, finnes en stor gröta.
Enligt traditionen skall denna gröta
 varit högkvarter "för konungar under
krigstid". Det är däremot ej med i
traditionen, vika dessa konungar varit.
Möjligt är det ju, att de måländska
småkonungarna, äro de, som avses.
Grötan har emellertid ej blott vä-
rit kvarter för konungar utan "trall-
arna också hämt till där".

onödiga upprepningar

Ardsynål

Talesätt

De dumma bönderna ha de
största potaterna.

Stora storkar äro större än små.

Nr Lantbrukare Nilsson

Nr Lantbrukare Nilsson

Nr Lantbrukare Nilsson

Föreläsningar om övernaturliga makter och ting

Kristdala kyrkklocka
förs en gång ned i Malghultsgölen.
Man kunde ej hitta den. De ^(därifrån) släppte
emellertid, där till rädda en en "klock" kyrk-
le, två tvivlingstuter lösa. Dessa
störde sig då just framför, där klockan
låg.

Precis samma historia, som
jag å sid. 45 överst skrivit upp, har
jag i Kristdala hört om Kristdala
socken.

För en 30-tal år se-
dan skall en flicka ha blivit berg-
tugen vid Vanberget, som ligger c:a
 $\frac{1}{2}$ km öster om Bjälbo by. För-
äldrarna sågde henne bitert en
dag, när fadern gick vid berget,
fick han höra en röst, som sa,
att han skulle få tillbaka sin
barn, om han var hemma och

Kyrkklock

Berg-
tagna

Tog emot det, när det kom, och
 tog emot det i vilken skymnad det
 än vara mände. Fadern gladdde sig
 öfvermåtan öfver, vad han hört. De
 förtida dagarna vågade han ej
 lämna huset och gå ut till sitt
 arbete av fruktan för, att barnet
 skulle komma tillbaka, när han
 ej var hemma. Men av nödvändig-
 heten tvingades han snart åter
 ut på arbetet på åker och äng.
 Dagar gingo och veckor, och han
 vågade ej längre hoppas på, att han
 skulle återse sitt barn. En dag,
 när han gick tillsammans med sin
 hustru på fältet, tyckte han sig
 se ett lustigt, omeliktande väsen
 fara fram genom luften, som
 sa: "Jag har det så illa i Vass-
 berget". Sedan försvann väsendet.
 De förtodo då, att deras barn kom-
 mit hem, då de ej voro hemma, och att
 de aldrig skulle få återse det.

Skogsråna eller skogstipporna skildras
 råsom övernaturligt långa, sköna
 fruntimmer med ihålig bakrida. Lant-
 brukare Nilsson omtalade, att hans
 morfar en gång gick i skogen och jagade.
 Då fick han se en skogstippa, som
 gjorde honom vill i huvudet. När han
 kom hem fick han vända på mössan
 och träjan (kavjen) för att bli fri från
 sin förvildelse. Detta är emellertid det
 allmänna tjuvägagångs sättet, när man
 råkar ut för skogstipporna.

Det är merit jägare, som råka ut
 för att bli förvildade av skogstippor.

Tomtarna tjuväggas
 utomordentligt stor betydelse för skapan-
 de och bevarande av hemmens lycka
 de kunna emellertid också beträffa
 dem, som ej vilja arbeta utan lägga
 allt ansvaret på Tomtarna.

En bonde i sönnen

115
 d. 115
 " 56
 " 56
 56

Tomtar

En lantbrukares vilson

Tante

hade alltid sina lador fyllda med
säd, halm och hö. Hur mycket han
än tog, fanns det ändå kvar. Han
anade, att han hade hjälpar någon
tomte och ville ripeigt gärna se, huru
denne var sig åt för att kunna hin-
na med att försä så mycket till hans
lador. För att få sin nyfikenhet till-
fredsställd, lade han sig därför en
natt på höskallen. När han hade
legat en stund, kom verkligen en
tomte fram. Han hade långt, grått
skägg. Han var en stadsarts strå.
"Oh, o ja", sade han och suckade samt
lade ned strået bland de andra.
"Det var inte mycket till hö", sade bon-
den. Då såg tomten honom. "Det ska'
bli mindre", sade han. Och från den
dagen lade han aldrig till något
strå utan drog i stället bort. Bonden
blev också andres utgång. Så sträffade
emellertid tomten hans nyfikenhet och
hans högrägenhet.

En lantbrukare Nilsson.

Tante

En annan bonde hade också den lykan att äga på sin gård en gunstig tomt. Trots att hans strövan, skulle det väl ändå ej gå så bra, om han hade hjälp. Därtill var hans gård för liten och hans äkertegar för steniga. Ja, som det var nu, voro hans lador så fyllda som hos den rikaste bonde. Som sagt, han anade, att han hade hjälp av en tomt. Som han gärna ville se denne, ställde han sig bakom hurskuten. Då fick han se Tomten, som kom släpande på några strä och gick in med dem i hans lada. När han såg detta, rann det honom om tjäta i sinnet, att han ej själar skulle behöva arbeta. Tomten utförde ju allt arbetet åt honom. Han började därför endast förnäta det nödvändigaste. Men till hans förvåning började det snart tyta med både föder och allt. Ja, det gick åt mycket

Av Lantbrukare Nilsen.

fortare, än han kunde tänka sig, att han själv och hans djur kunde använda. Han beslöt därför utforska, huru det förhöll sig, och gömde sig bakom huskanten igen. Då fick han se Tomten, men denna gången bar denne strö i påsen lodan i stället för trötom. Bonden insåg då, huru värt han hade förenyt sig, samt började arbeta som i förra dagar.

En man drömde en gång, att han reds av maran. Han erinrade sig emellertid i sömnen, att han sett ett hål i stugväggen. Likaledes i sömnen gick han därför upp och stoppade till hålet. Han anade nämligen, att maran kommit in genom hålet. Så gick han åter till sängs. På morgonen, när han vaknade, fick han se ett

Maran.

Av flera.

fint, vitkätt funtimmer sitta på
sängkanten. Han gifte sig med hen-
ne, och de levde tillsammans lyk-
liga och belättna. En kväll, när de
skulle gå och lägga sig, frågade han
hennes, om hon visste, huru de hade
träffat varandra. Nej, det visste hon
icke. "Jo", sa han, "du kom till mig
genom detta hålet", sa han och drog
ut, vad han stoppat i det. Genast
var hon försvunnen ut genom det
och kom aldrig mera igen.

Mellan Bjälbo och
Äppelkulla byar i Kristdala socken
står en Tall, som kallas råbores-
Tallen. Man har mycket ofta sett
en drakeld lysa där. Traditionen
förmäler vidare, att under krigs-
tid en väldig skatt skall ha bli-
vit nedgrävd under denna Tall.
Många ha försökt hugga ned den
för att komma åt skatten. Det på-

Skatt

Drakeld

står emellertid, att man ej skall kunna hugga ned tallen alls, emedan skattens väktare förlaga kraften hos yxorna. Jag var själv ute tittande på ~~de~~ tallen. Den står mot en äng, yttre i skogsbygget, är mycket, mycket grovstammig. På inneriden är den huggen ända in till könen. Man kan också se spår efter såg.

Det förefaller oerhålligen märkvärdigt, att män, som ofta fälla sådana träd, ej kunna rå med ~~sådana~~ dessa.

Såsom ännu ett bevis på, att det finnes en skatt under tallen, anföres det sjungande och rasslande ljud, som ästadkommes, när man går över marken, där tallen växer. Man har också funderat på att spränga tallen i luften, men man fruktar skaff från skattens väktare.

Foto av
tallen
borde
ha tagits!

Tallen bör
skyddas!

129
6363

och om en stund hade de grävt
 så djupt ned, att de kommo ned
 till kistan med kyckelsilvret. De
 hade redan lagt ett rep om, så de fin-
 go se en flängd tjur med huden
 släpande efter sig. "Blir inte för-
 man rädd, så inte blir jag det." ^(sade dröngen) Ge-
 nast stodo de på marken, och det
 fanns ej ett spår efter, vad de gräv-
 de. Vårta dag kunde de ej visa ut
 stället, där de grävt.

En lantbrukare Wiesson.

Lant-

~~län~~ brukare Wiesson om-
talade, att hans farmors far en gång
på vägen med ryttis för fören för-
lunda kyrka och redan för en plats, som,
emedan gastar hiva till där, kallas
Gästmetet. Här fick han se två gastar,
som slags andees ryligt. Den ene av
dem förönte förgäves värja sig och fick
förförligt med sig. När bonden hastigt
förönte komma därifrån, sprang den
segrande gästen efter och skrek: "Säg du,
hur jag ^{fuska?} fuska honom?" "Fus honom
mer," svarade bonden, och gästen for
tillbaka och fortsatte.

64
64
gastar

När lantbrukare Wiesson
var ung ~~och~~ ^{han} bodde hos sin far i Märo-
by (den senare lever än, och jag har
flerfaldiga gånger träffat honom).
Hans ~~namn~~

~~namn~~ djur sjuknade jämt, och
han gjorde stora förluster. En
kväll, det var mycket sent, kom

Skaka

Skattur-
skrock

Tralldam

133
65

Till gården en hockepörs dejure
och bad att få logis där över natten.
Jo, han fick gärna det och blev vän-
ligt bemött av bonden. På morgonen
tackade han så och begar sig i väg.
När han gävt en bit, ^{han har alltså} sade han: "Vi
har verkligen varit så vänliga mot
mig, att jag aner mig vara skyldig
omtala det, att det är trolldom på
era djur!" Bonden talade då om, att
han länge undrat, om det stod rätt
till men att han i det längsta hoppats,
att han skulle bli befriad från det
onda. Han undrade nu, om frömlingen
vinte någon bot. Mannen bad då
att få gå in i ladugården. Han tog
nu en spetsig kätt och gick och pe-
lade i varje bås. Till slut stannade
han i en. "Här ska vi gräva," sa han.
Så började de då gräva och fanns
snart ett byrke. "Dessa byrke skall
brännas i ett rum, där det aldrig
före har eldats," sa han. "Vill ni,

att jag ska sätta det onda på
 dens djur, vilken har gjort detta?
 frågade han så bonden. "Nej," svarade
 då bonden, "det var synd om de
 orkyddiga djuren, men såts det
 på honom sjölv i stället." "Då ska
 han få det hej," genmålade herke-
 försäljaren. Ja, så gick man då
 upp i ett rum, där det icke fönt
 eldats, och tände eld på byrket.
 När bonden sedan följde sin hjälpa-
 re ut på gården och ut på vägen,
 fick han se en man, som, fort
 det var mitt i mörkrets vintern,
 sprang i bara skjorten, medan
 vintern rann i strömmar. Då
 förstod bonden, att denne, i vilken
 han i genhände en annan bonde,
 som han legat i tvist med, var
 den, som satte broddan på hans
 djur. Den skyldige fick ersätta
 alla förluster, Nilsons får lido,
 samt avflytta från orten, innan

Av Lantbrukare, Värmland

förbannelsen lämnade honom.

Att det finnes de,
som kunna tjumjölka andras
kor, tros allmänt.

Likare tros, att sonliga
personer genom sin blotta avund-
sjuka kunna skänka andras djur.
Hästar kan man emellertid
skydda genom att göta på dem,
när man reser av samt vidare
genom att höra med tömmarna
i kors.

Hästar anses kunna se o-
fantligt mycket mera än män-
niskor (av övernaturliga ting näm-
ligen). Stannar t. ex. en häst och
vägrar gå vidare trots kugg och slag,
lock och rock, kan man vara över-
tygad, att han ser övernaturliga
makter. (Att hästar verkligen i bland
på något sätt kunna förmås gå vi-
dare [men väl röda], därpå finnes

Heatures
skrock

11

Hästar

Spöckeri

Hästar

~~Av ^{den yngre} ~~anden~~ Wilson~~

Om ett par dagar kom gumman tillbaka med oket och tackade för lånet. Men bonden skulle snart få ångra, att han varit oförsiktig och givit gumman möjlighet att bedriva sin trolldom. Samtliga hans okar dog en efter en. Han märkte då, att oket var bränt i båda ändar.

En annan bonde hade väldig otur med sina djur, som jämt voro sjuka samt delvis ströko med. Då var det en "hloki" quebe, som gick till honom och sa, att hans djur voro utsatta för trolldom men att han skulle hjälpa honom. Han gick så ned i ladugården och började söka överallt. Till slut började han gräva under ladugårdsdörren. Där fann han en död halv nedgrävd. Han brände liket, och sedan höll

Hloki.

Theater

av Lantbrukare Wilson.

av Lantbrukare Wilson.

djuren sig friska.

Troukärningar brukar
något ofta kväva halvar genom
att borra ned dem i halmen.

För några år sedan
fanns det i Bräbygdens en gumma,
som ansågs kunna trouka och sätta
mycket ont på böndernas djur. Bön-
derna försökte på alla visor och sätt
få henne ur vägen. Detta märkte
hon och sade: "Vad ni än försöker
er på, går min makt över det", sa'
hon. Då var där en bonde, som ha-
de en väldigt isken tjur. Han sa'
till henne att gå över stätan till
denne. "Den rör mig inte", sa' gum-
man och blev över. Men hon hade
knappat kommit över, försän tjuren
tog henne på halsen och kastade
henne över stänglet, så hon dog.

klaka.

Trulla.

Heater

Av Lantbrukare i Västern.

771

Språken.
nyer.

En man i Kristdala socken,
som avled för några år sedan, var
känd för sin stora elakhet, myner-
ligast mot barn. Han blev emellertid
ofta straffad här för.

En dag, när han var
på väg hem till sin stuga, märkte
han, att ett nyfött barn följde efter
honom. Det följde honom in i stugan.
Han började då läsa stycken ur
biblen, och barnet försvann.

En annan gång var
det en stor gris, som förföljde ho-
nom. Han lyckades nätt och jämt
slå igen dörren framför nosen på
den.

En vinterdag, när han kom
in i stugan och sparkade av sig
snön, hörde han, hur andra
också sparkade av sig snön, och
fela munnet blev fullt därav.

Låga lamblar "matrona"! Man skall
ej i upppteckningar använda
sådana ord!

Av lantbrukare skänkt.

En ogift kvinna, som före dö-
den nått upp i matrona-åldern,
anses efter detta livet bliva till
en goda sven padda.

Den, som står ihjäl
ett sådant djur, blir antingen under
livetiden lika ful sven efter döden
likadan.

Det finns en liten
gråbrun fågel, som i Kristdala
kallas popfågeln. Den kallas så,
emellan dess läte är po-po-po;
alltså po tre gånger. Då den sjun-
ger, väntar man krig sven nöd-
is. Den hördes före världskriget.
Nu ha emellertid några personer
äter hört den, och därför väntar man
nu ett nytt krig.

En annan fågel,
som man kan ha som ledning vid
vädervädromar, är grön göllin ges.
Detta är allmänt känt, att när

772

frödar

"

Fågel

Varrel

Väderleks-
märken

Grängöling

Mr Kantensberg och Nilsson
hustru, född i Vena socken.

den låter höra sig, det blir regn.

I Kristdala kallas den ^{lortmasker?} lortmonier, emedan det blir
lortigt och smutigt, när den skiter.

I Mitternatt liksom och i Kristdala
kallas den räfsenine - det blir
fart i ^{räfsen?} räfsorna, vilka annars kal-
las latrtakar. I Västtra Thorsås socken
av Kronobergs län kallas den
regnskaka.

Om Vena' kyrkas bygg-
gande hörde jag i Kristdala,
att man aldrig blev färdig härmed.
Hela socknens allmog var skyg-
dig att deltaga i arbetet. Man
släpade dit sten från alla håll och
kanter, men kyrkan ville aldrig bli
färdig. Till sist fingo de det råd
att släppa ut två svinngrätor.
Där de stannade skulle man
bygga. De stannade då på en
mare, där man nu började bygga

Kyrka

och också kämnade den gamla byggnadsplatsen åt sitt öde. Nu byggdes kyrkan färdig, och ledet anses vara mycket gott.

774

Lantbrukare Andersson
Kvistdala.

Register

75

Inledning till uppteckningarna	1.
Krig	4.
Öfversikt - sages	5.
Löfve	6.
Öfversikt	8.
Talesätt	8.
Ordstäf.	8.
Kalk.	8.
Morven = 8 sept.	9.
Öfversikt	9.
Talesätt	10
Ordstäf	11
Gålar	14
Vär	14
Öfversikt	17
Folkvis - spilla	20
Kyrkklocka (gesäll gjute, klocka ö bliv slagen av mästaren	20.
Föreläsning från kyrkklocka.	23
Famun " "	24.
Se döda	25.
Föringaben	26

Register:

Guzäufars	26
Örens göt	27
Tör	28
Skopna	28
Skopig	28
Öföjshöfren	28
Fäpfskrook.	28
Qastar	28, 34, 35, 36
Mord	31, 32, 33
Skäddas	22.
Öföhsyn	34, 35
Ölycks händelse	34, 35
Spöhs	36, 37
Offerkast	37
Trollmunder	37
Spökröst	38
Alvri	40
Flöka gulebar	40-41
Triatungjökstoma	40
Trolleri	41
Kedraun län ut ppeleuing	42
Fäpfskrook. (spjete katt)	43

Varul (Lajp)
Vadeplesu mēris
Gronzōšuvy
Ryška

72

72

72

73